

Zadruga za Europu: zajedno idemo naprijed

U Finskoj je 75% stanovništva učlanjeno u zadruge.

Kada u Belgiji uđete u ljekarnu, velika je vjerojatnost da se nalazite u zadruzi. Svaka peta belgijska ljekarna zapravo je zadruga.

U Poljskoj svaka treća osoba živi u kući koja je u vlasništvu zadruge.

Zadruge u Francuskoj osiguravaju približno milijun radnih mjesta, što predstavlja 3,5% zaposlenih u toj zemlji.

Zadružne banke u Njemačkoj imaju više od 16 milijuna članova.

U Italiji je 50% sektora poljoprivrednih proizvoda u rukama zadruga. Također, djeluje 34.000 uslužnih zadruga.

U Ujedinjenom Kraljevstvu zadruge u svojoj ponudi imaju najveći broj *Fair trade* proizvoda (pravedna trgovina) u usporedbi s bilo kojim drugim trgovačkim lancem ili prodavačem.

Što zadruge čini toliko posebnima?

Promatrano izvana, zadruge mogu izgledati kao svako drugo poduzeće. Međutim, ono što se iznutra događa jest ono što nas čini drukčijima. Zadruge su poduzeća s jedinstvenim odlikama i načinima rada koji su usmjereni dugoročnom ostvarivanju rasta. Radimo zajedno, dijelimo znanje i pružamo mogućnosti svima. Način na koji to radimo nije moguć u dioničkim društvima.

Ujedinjeni Narodi su 2012. proglasili Godinom zadruga. Tim je činom međunarodna zajednica potvrdila da zadruge pokreću ekonomiju, reagiraju na društvene promjene, otporne su na globalnu ekonomsku krizu te predstavljaju uspješan poslovni model koji u svim sektorima stvara održiva radna mjesta. Ujedinjeni Narodi, države članice i svi relevantni dionici pozvani su da tijekom Međunarodne godine zadruga promoviraju zadruge te istaknu njihov doprinos društvenom i ekonomskom razvoju. Također je važno poticati osnivanje i razvoj zadruga.

Zadruge su snažan stabilizirajući element europskog ekonomskog eko-sustava. Europske institucije trebale bi prepoznati i dalje jačati tu njihovu ulogu.

Pogledajmo kako zadruge izgledaju iznutra.

Zadruge su uspješna poduzeća

Uspješan smo čimbenik ekonomskog rasta i društvene kohezije u Europi.

Mi smo **poduzeća, ne udruge**. Mi trgujemo, ali dobit dijelimo jednako te je reinvestiramo.

Radimo u svim ekonomskim sektorima: poljoprivreda, bankarstvo, zdravstvena zaštita, stanovanje, proizvodnja, osiguranje, obnovljiva energija, maloprodaja, socijalne usluge, vodoopskrba... tek su neka od područja.

Prisutni smo u **svim oblicima i veličinama:** od malih poduzeća u vlasništvu zaposlenika do velikih banaka u vlasništvu klijenata.

Članovi, ne dioničari

Ključna razlika koja zadruge čini drukčijima jest da zadruge imaju članove – ne dioničare – koji demokratski donose odluke. Ovisno o vrsti zadruga, članovi mogu biti zaposlenici, proizvođači, klijenti. Oni su istovremeno i vlasnici zadruga. Dakle, oni kontroliraju svim koristima koje zadruga ostvaruje te odlučuju na koji će se način dobit reinvestirati.

Premda nam je poslovanje ukorijenjeno u lokalnu zajednicu, svoje aktivnosti razvijamo čak i na međunarodnoj razini, čime doprinosimo društvenoj koheziji i jačamo europsku ekonomiju. Imamo značajnu ulogu u prevenciji krize te njenom prevladavanju budući da svoje poslovanje vodimo drukčije. Naš je prioritet fokusiranje na potrebe i zadovoljstvo članova te međusobnu solidarnost.

Zadruga su upravljane drukčije

Drukčija svrha: društvo osoba, a ne društvo kapitala.

Drukčija strategija: dugoročna ekonomska aktivnost, a ne brzi povrat investicije.

Drukčija struktura nadzora: jedan član = jedan glas umjesto jedna dionica = jedan glas.

Drukčija alokacija dobiti: dobit pripada svim članovima i reinvestira se u zadrugu umjesto da se dobit isplaćuje malom broju investitora.

Zadruga već više od stoljeća i pol pokazuju svoju sposobnost nadilaženja ekonomskih i društvenih problema, sposobnost prilagodbe te pružanja odgovora i rješenja u skladu s novonastalim potrebama.

Zadružni model

Zadruga je grupa ljudi koja zajedno djeluje da bi zadovoljila zajedničke potrebe i težnje svojih članova. Grupa dijeli vlasništvo nad zadrugom te demokratski odlučuje.

Zadruge su jedinstven poduzetnički model. Članovi su istovremeno vlasnici (nadziru poduzeće) te uživaju koristi proizašle iz ekonomske aktivnosti zadruge. Na primjer, radnici imaju ulog u proizvodnim zadrugama, proizvođači u poljoprivrednim, klijenti/korisnici u stambenim zadrugama i zadružnim bankama. Zadruge s mnoštvom dionika (poput rastućeg broja socijalnih zadruga te zadruga lokalne zajednice) također se odlikuju drukčijim tipom vlasništva. To vodi prema suradničkim, dugoročnim praksama poduzetničkih aktivnosti.

Zadruge posluju na moderan, demokratski, odgovoran i održiv način. Doprinose ekonomskom i društvenom razvoju Europe, gradeći most između Europe i njezinih građana.

Razmišljati drukčije: 123 milijuna članova/članica u Europi

“Zadruga su ekonomski čimbenici koji donose dimenziju ljudskosti, što mora biti odlika europskog modela.”

Gianni Pittella, potpredsjednik Europskog parlamenta, 31. svibnja 2011.

Zadruga u Europi predstavljaju:

123.000.000 članova

5.400.000 zaposlenika

160.000 poduzeća

Zadruga variraju u veličini od mikropoduzeća do velikih kompanija koje posluju na međunarodnoj razini. Svaka od njih na svoj način doprinosi ekonomskoj i društvenoj dinamici Europske unije. Zadruga su važni čimbenici u različitim područjima ekonomije.

Generiramo aktivnosti, održiva radna mjesta, inovacije, društvene veze i koheziju, kao i ekonomski rast. Njeguemo kreativnost koja pojedincima omogućuje da zajedno razvijaju i provode rješenja.

„Zadruga imaju ključnu ulogu u strukturi i dinamici ekonomije. Nadalje, one svojim članovima pružaju jedinstvene mehanizme solidarnosti, stvarajući čvrste vlasničke strukture pogodne snažnom grupnom etosu, dioničarstvu i dugoročnim investicijama.”

Europska komisija: „Towards a single market ACT – for a highly competitive social market economy“, 27. listopada 2010.

Zadruga se odupiru krizama, a mogu ih i spriječiti

U postojećem je finansijskom i ekonomskom kontekstu stabilnost i održivost zadruga postala još očitijom – zadruga posluju na način koji je posebno primjeren suočavanju s fazama ekonomskog pada i njihovim nadilaženjem.

„Zadruga su dokaz međunarodnoj zajednici da je moguće istovremeno ostvarivati ekonomsku održivost i društvenu odgovornost.“

Ban Ki-moon, glavni tajnik UN-a, lipanj 2010.

Zadruge i EU 2020 strategija: savršeno preklapanje

Zadruge se savršeno uklapaju u strategiju EU 2020, koja teži „održivoj ekonomiji u čijem se središtu nalaze ljudi i odgovornost te borba protiv isključivosti, kao i prijelaz prema zelenoj ekonomiji“. Mi u zadrugama već tako i činimo. Stavljamo ljude u središte našeg poslovanja, stvarajući istovremeno dugoročne koristi za zajednice. Donosimo specifične odgovore i inovativna rješenja kojima želimo doprinijeti strategiji EU 2020.

EU2020: „Industrijska politika za globalizacijsko doba“

Na koji način zadruge doprinose:

- Zadruge su se posebno učinkovito pokazale u razdobljima krize, naročito svojim doprinosom ekonomskoj i financijskoj stabilnosti te zadržavanju radnih mjesta i stvaranju novih.
- Zadruge doprinose poboljšanju europskog sustava prijevoza i energetike te posebice poboljšanju komunikacijske infrastrukture i usluga u izoliranim područjima.
- Prisutan je porast zadruga male i srednje veličine u svim uslužnim i proizvodnim sektorima. One su lokalna alternativa globalnoj trgovini.
- Mnoge su zadruge ženama pružile mogućnost da postanu poduzetnice i da imaju pristup dostojanstvenom radu: poboljšale su pristup kreditima, proizvodima i tržišnim informacijama, tehnologiji te usavršavanju u područjima upravljanja i razvoja zadruga.

Na koji način europske institucije mogu podržati

- EU može svim poduzetničkim modelima jamčiti jednake prilike.
- Europska komisija može predložiti reviziju propisa koji se odnose na statut Europske zadruge.
- EU bi mogla zadružne udjele promatrati kao kapital, a ne obvezu.
- EU bi mogla kreirati svoje usluge poslovne podrške prema posebnostima zadružnog poslovnog modela.
- Potrebno je podržati poduzetništvo koje svoje aktivnosti obavlja u skladu s održivim razvojem i prema potrebama zajednica u kojima djeluje. Potrebno je poticati mjere poput bankovnih zajmova ili drugih nebankovnih financijskih instrumenata, internacionalizacije usluga, međunarodnih platformi za razmjenu informacija i iskustva.
- EU bi mogla razviti financijske alate namijenjene pružanju podrške zadrugama usmjerenima na pružanje usluga od općeg interesa.
- EU bi mogla promicati dugoročnu industrijsku politiku koja u pojedinim industrijskim područjima i klasterima potiče razvoj zadruga.
- EU bi mogla prepoznati i podržati zadružne inicijative koje streme poboljšanju rodne ravnopravnosti.

EU 2020: „Program za nove vještine i poslove“

Na koji način zadruge doprinose:

Zadruge stvaraju održiva radna mjesta. Zapošljavaju 5.4 milijuna Europljana i preko 100 milijuna ljudi širom svijeta – 20% više nego multinacionalna poduzeća. Isti rad je jednako plaćen, poštena rodna ravnoteža na menadžerskim pozicijama, promovira se različitost, uvode se inkluzivni programi za ranjive i marginalizirane skupine, kao i za mlade i starije. To su samo neke od inicijativa zadruga.

- Zadruge usmjeravaju značajan dio svojih resursa na edukaciju i usavršavanje svojih zaposlenika, stoga radnici uživaju veći stupanj sigurnosti budući da je manja vjerojatnost da će njihove vještine zastarjeti.
- Proizvodne i uslužne zadruge, koje su poznate kao „radničke zadruge“, jesu snažan dodatni element koji omogućuju kombiniranje fleksibilnosti i sigurnosti.
- Zadruge pružaju održiva radna mjesta radnicima u nepovoljnom položaju, poput osoba s invaliditetom, dugotrajno nezaposlenih i društveno marginaliziranih osoba.
- Zadruge su se dokazale uspješnima u procesima „radničkog preuzimanja poduzeća“, osiguravajući opstanak radnih mjesta i vještina. U vremenima krize, kada poduzećima prijete bankrot i zatvaranje, takav sustav omogućuje zadržavanje postojećih radnih mjesta.
- Zbog etosa ravnopravnosti, participativnog donošenja odluka i zajedničkog vlasništva, zadruge proširuju mogućnosti za rodnu ravnopravnost i sudjelovanje žena u lokalnim ekonomijama i društvenim procesima.

Na koji nas način europske institucije mogu podržati

- EU bi mogla brinuti o stručnom usavršavanju mladih članova i članica zadruga.
- EU bi mogla prepoznati važnu ulogu koju zadruge imaju kada govorimo o ženama – pružanje mogućnosti cjeloživotnog učenja i menadžerskih mjesta.
- Iskustva zadruga pokazuje da je moguće financiranje poslovnog razvoja kroz specifične instrumente namijenjene zadrugama: umjesto investiranja u stvaranje novih alata, EU bi se mogla okrenut iskušanim i oprobanim modelima.
- Omogući edukaciju putem europskih fondova.
- EU bi trebala preispitati ograničenja u javnoj nabavi, s ciljem da se lokalnoj vlasti dozvoli da u kriterije nabave uvrsti etičke i održive principe poslovanja dobavljača (broj vježbenika, zaposlenici s posebnim potrebama i drugo).
- Nije se dovoljno koncentrirati samo na stvaranje novih radnih mjesta: europska bi politika također trebala poticati mjere i politike namijenjene održanju i očuvanju postojećih radnih mjesta.
- Europska bi komisija mogla prepoznati značaj zadruga u prevenciji siromaštva i društvene isključenosti.

EU 2020: „Unija inovacija“

Na koji način zadruge doprinose:

Demokratski i participativni model upravljanja zadrugom, kao i činjenica da su one duboko ukorijenjene u lokalnu zajednicu, jača inovacijski kapacitet zadruga. Snažna povezanost zadruge (članovi) i društva (klijenti) omogućuje neposredno prikupljanje informacija o očekivanjima i potrebama ljudi. Bliski kontakt potiče razvoj istraživanja te stvaranje inovativnih aktivnosti i proizvoda. Ovaj dinamičan sustav prijenosa znanja dovodi do toga da je zadruga snažno predana kreativnosti te društvenim, okolišnim, kulturalnim, upravljačkim i tehnološkim inovacijama.

- Zadruge su ključan čimbenik kada govorimo o inovacijama bez obzira na to je li riječ o novim proizvodima ili novim modelima razvoja (prijenos poslovanja prema zaposlenicima).
- Zadruge oblikuju svoje ciljeve dugoročno, tako da one predviđaju društvene i ekonomske promjene.
- Specifičan model upravljanja zadrugom – povezanost zadruge, njezinih članova i zaposlenika – doprinosi društvenim inovacijama. Zadružni pokret također surađuje sa istraživačkim centrima i obrazovnim institucijama.

Na koji nas način europske institucije mogu podržati

- Olakšati pristup istraživačkim programima te ih u većoj mjeri prilagoditi zadrugama.
- Trebalo bi istražiti prijenos poslovanja na zaposlenika te ga poticati specifičnim politikama i financijskim programima.
- Olakšati sudjelovanje zadruga u europskim programima koji potiču uspostavljanje međunarodnih i nacionalnih stručnih mreža te razvoj najboljih praksi u inovativnim područjima.
- Zadružni bi poslovni model trebao postati prvim izborom kada govorimo o modelu odgovornog poslovanja i korporativnoj društvenoj odgovornosti.

EU 2020: „Mladi u pokretu“

Na koji način zadruge doprinose

- Povećano zanimanje mladih za zadržni model poduzeća.
- Zadruga sudjeluju u Erasmusu za mlade poduzetnike (međunarodna razmjena).
- Postoje zadržna sveučilišta koja imaju podršku zadržuga, ali globalno gledano – obrazovni sustav ignorira zadruga.

Na koji način europske institucije mogu podržati

- Uvesti poučavanje poslovnog modela zadržuga na svim razinama obrazovanja.
- Europski programi mobilnosti u koje su uključena poduzeća trebali bi u obzir uzeti specifičnosti zadržnog poslovnog modela.
- Programi podrške poduzetništvu, poput Erasmusa za mlade poduzetnike, trebali bi biti prilagođeni širem opsegu poduzetničkih oblika, a ne samo tradicionalnim oblicima poduzeća.

EU 2020: „Resursno učinkovita Europa“

Na koji način zadruge doprinose

- Zadruga su aktivne na obje strane tržišta energijom – ponuda (proizvodnja i/ili distribucija) i potražnja (kupovina).
- Zadruga osnažuju ljude na tržištu energijom, kojim dominira nekoliko velikih poduzeća koja kupce promatraju kao pasivne igrače.
- Primjeri energetske zadruga pokazuju da su one kompatibilne s profitabilnim i održivim poslovanjem, da omogućuju aktivno sudjelovanje građana te da su energetske učinkovite.
- Zadruga doprinose održivoj proizvodnji i potrošnji u cjelokupnom lancu ponude.

Na koji nas način europske institucije mogu podržati

- Da bismo poticali održivi razvoj i smanjili ovisnost o uvozu energije, potreban je model decentralizirane proizvodnje i distribucije energije. Europski bi programi, stoga, u obzir trebali uzeti i poslovne mogućnosti drugih poduzeća osim multinacionalnih korporacija – točnije, zadruga te malih i srednjih poduzeća. Manjim je poduzećima potrebno osigurati jednostavniji pristup europskim programima.
- Električna mreža 21. stoljeća treba biti pametna mreža koja će povezivati lokalne i regionalne proizvođače. Važno je osigurati opskrbu energijom, a to se može postići decentralizacijom proizvodnje i promocijom lokalnih i malih proizvođača koje je lako integrirati u mrežu.
- Poticanjem zadrugarstva u sektoru energetike ojačat će potrošači. Budući da su u vlasništvu članova koji njima upravljaju, zadruga uživaju privilegiju dvosmjerne komunikacije s građanima: s jedne strane progovaraju o potrebama članova, a s druge strane mogu utjecati na njihova potrošačka ponašanja.
- Krajnji potrošači energije neće automatski postati informirani uvođenjem pametnih mjerača: potrebni su im pomoć i savjetovanjem ne samo prilikom uvođenja tih mjerača već i kasnije. Pametne je mjerače potrošnje energije potrebno uvesti imajući na umu interese potrošača, koje je potrebno uskladiti s objektivnom stručnom procjenom i učinkovitim mjerama štednje energije.

Pogled unaprijed

Imajući na umu opseg i složenost izazova koji stoji pred europskim društvenim i poslovnim okruženjem, zadruge pružaju jedinstvenu mogućnost protuteže poslovnim aktivnostima dioničkih društava. Naše se znanje, ciljevi i iskustvo savršeno slažu s mnogim ciljevima EU2020. Mi već ionako igramo važnu ulogu u cijelom nizu poslovnih sektora te ćemo svoje iskustvo rado podijeliti s europskim institucijama u nadolazećem desetljeću.

Europski zadružni pokret

Cooperatives Europe – europsko odjeljenje Međunarodnog zadružnog saveza – europska je svesektorska organizacija koja predstavlja europske zadruge. Promovira poslovni model zadruga te pruža zagovaračke, komunikacijske te usluge poslovnog razvoja za svojih 99 zadružnih organizacija iz 37 zemalja. Te organizacije predstavljaju 127 milijuna svojih članova i članica, koji posjeduju 160.000 zadruga i osiguravaju radna mjesta za 5,4 milijuna građana i građanki Europe – snaga koja donosi ekonomski rast i društvenu promjenu.

Cooperatives Europe
Europsko odjeljenje Međunarodnog zadružnog saveza

Co-operatives House Europe
Avenue Milcamps 105
B-1030 Brussels
www.coopseurope.coop

CEDRA Čakovec
Centar za eko-društveni razvoj

Dr. Ivana Novaka 38
40000 Čakovec, Hrvatska
www.cedra.hr

Hrvatski savez zadruga

Amruševa 8/1.kat
10000 Zagreb, Hrvatska
www.zadruga.hr